

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Glasovi iz naselbin

Zanimive beleške

Pojasnilo potovalnega zastopnika

Pittsburgh, Pa.—Ker me povsod vzpodbujajo, naj kaj napišem iz raznih naselbin, ki jih obiskujem, jim radevolje to ustrežem, upam pa tudi, da bodo moje poročilo prav razumeli.

Več čitateljev me je namreč že vprašalo, če mi je žena res ušla in kam je šla. Tega nisem nikdar pisal, da mi je žena ušla, pač pa sem poročal, da je žena "mufala", ko sem prišel iz bolnišnice. To je storila menda zato, da je moja bolna roka mirneje počivala. Žena je "mufala" le v drugo sobo. Mislim, da me boste sedaj prav razumeli. Seveda nisem bil s to "mufano" prav nič oškodovan, k večjemu prikrajšan za par poljubov, za katere se pa itak več dosti ne zanimam.

nesel pittsburski misijon, bom potem poročal. Menda eno kopicico otrok, kar je menda še vsak misijon prinesel.

H koncu tega poročila priporočam vsem lokalnim in potovalnim zastopnikom, da gremo vsi skupaj na delo z vso našo odločnostjo, da dobimo še mnogo novih naročnikov dnevniku Prosveti, tako da bomo prisilili upravništvo Prosvete, da nam bodo dali še sobotno številko, katero čitatelji zelo pogrešajo. Vse to se da narediti, le dela in dobre volje je treba od naše strani, od strani zastopnikov in rojakov! Anton Zidanšek, zastopnik Prosvete.

Zanimive vesti iz Ohija

Bridgeport, O.—Dne 26. marca je smrtno poškodovalo v rovu Shadyside Coal Co. rojaka Johna Kočevarja, ko je padel nanj šest čevljev dol in tri čevlje širok ter 20 palcev debel kamen. Sodili so, da bi tehtal 5 ton. Če bi kamen padel naravnost nanj, bi ga popolnoma zmečkalo, tako pa ga je zadela le stran kamna, ki pa ga je na mestu usmrtila. Prsni koš je bil zelo poškodovan, ena noga zlomljena na dveh krajih, ena pa in enem. Zlomilo mu je tudi tiliak in poškodovalo roke ter glavo.

Pokojnik je bil šele 37 let star in je bil svoječasnno tudi član SNPJ. Kaj je povzročilo, da je odstopil, mi ni natančno znano. Rodil se je tukaj in zapuščal ženo ter tri otroke v starosti od 10 mesecev do 7 let, 4 sestre in mnogo sorodnikov. Bil je član KSKJ in društva Eagles, kateremu je tudi par let predsedoval do zadnjega termina. Bil je zelo dobro poznan v okolici, s politiko se ni ukvarjal, kar se je, je bilo največ skozi društvo Eagles, pri katerem se je tudi precej priučil spoznavati politiko.

Ustavil sem se v naselbinu Yukon, kjer so me tudi lepo sprejeli. Od tam sem šel na Hermine št. 1, od koder je bil moj namen, da se podam v Bridgeville, kjer se je vršil shod, na katerem je nastopil Josko Oven, pa sem imel zamudo z vlakom vred, tako da sem prišel v Pittsburgh šele ob 10. zvečer. V nedeljo sem se udeležil v Pittsburghu igre v SND. Igralci so dobro pogodili svoje vloge, dvorana je bila polna občinstva in zabave je bilo dovolj za vse.

Na 1. aprila sem obiskal Bridgeville in Trivessken, kjer sem dobil tri nove naročnike Prosveti in dva Proletarca. Dne 2. aprila pa sem moral počivati, ker so mi čevlji žulili kurja očesa. Povabili so me tudi v Cannonburg in Strabane. Kam se bom potem podal, še ne vem, najbrž bom šel domov ženi pomagat orehte tret za velikonočno potico, vsaj tako so mi moje prijateljice svetovale v raznih naselbinah.

Delavske razmere so se v nekaterih naselbinah nekoliko izboljšale, delavci pa so se začeli zavedati, da jim je delavski dnevnik kot je Prosveta neobhodno potreben. Seveda se dobe rojaki, ki radi podpirajo kapitalistične in zavajalne liste. Pri takih ljudeh se seveda spopademo in od njih nimamo kaj pričakovati. Pa takih je zelo malo. Tudi številni pobožnih duš se je začelo krčiti. Kaj jim bo pri-

storimo vsaj to, kar bo v korist nam vsem.

Igralno oboje kluba št. 11 JSZ se pridno vežba za igre "Luka in Jaka", "Hans von Smash" in en komični prizor v angleškem jeziku, ki ga bo uprizoril klub dne 11. maja v društveni dvorani na Boydsvillu.

Seja federacije društev SNPJ v vzhodnem Chiu in bližnji W. Va. se bo vršila v nedeljo 28. aprila popoldne v dvorani društva št. 333 SNPJ na Blainu, O. Poslušite svoje zastopnike, kajti ta seja bo zelo važna.

V nedeljo 31. marca se je zbrala družba somišljenikov in članov SNPJ na obisku pri Antonu in Albini Kravanja na G'encoe. V tej družbi so bili Jakob Tomšič s soprogo, Louis Pavlinich s soprogo in podpisani s soprogo. Prišli so k nam in ko so izvedeli, da smo šli na G'encoe, so prišli za nami. Pogovorili smo se o marsičem zanimivem, kako in kaj moramo delati v korist delavske zavestnosti. Vsi so obljubili, da se udeležijo priveditve kluba št. 11 v soboto večer 11. maja. Na svidenje! Joseph Snoy, 13.

Pomladanski koncert "Javornika"

Barberton, Ohio. — V soboto, dne 13. aprila priredi pevski zbor "Javornik" svoj pomladanski koncert. Da je "Javornik" eden najstarejših zborov v Barbertonu, vabim v imenu zboru, da se udeležijo našega koncerta, ki se bo vršil dne 13. aprila zvečer v Slovenski dvorani na 14. cesti.

Ze osmo leto "Javornik" koraka naprej in v tem času ni nikoli prenehala z vajami. To je rekord za vsak pevski zbor v Barbertonu do danes. Zato ne sme biti Slovenca in Slovence v Barbertonu in okolici, ki bi izostal doma ter se ne udeležil koncerta zboru "Javornik".

Obenem naj omenim enkrat za vselej, da zbor "Javornik" ne obstoji zato, da ima kak njegov član kakšen dobiček od njega ali pa da je zato zavezan, da se po kaže, kako je zmogel peti. "Javornik" zato tako trdno obstoji in bo še obstal, ker so ga ustanovili možje, ki jim je pri srcu slovenska pesem, tista najdražja melodija, "ko jim je še mati djala, ko jih je še kot dete pestovala". Zato čast takim možem, ki gojijo materinsko pesem v tujini.

Zraven tudi ne smem pozabiti naših turojenih deklic, ki bodo tudi nastopile na našem koncertu z nami. In sicer nastopile bodo tudi s par angleškimi pesma-

mi. Naša dekleta se že delj časa pripravljajo za ta dan. Vsa čast jim! V združenju je moč!

Se nekaj posebnega. Na našem koncertu bodo sodelovale z nami tudi Turkeve sestre iz Girarda, in v nekaterih pesmih jih bo spremljal tudi njihov oče. Ta trio je vsem okoliškim Slovcem dobro znan, ker so izvrstni pevci. Nastopili so že tudi na clevelandski radiopostaji.

Kajpa, to so naše vrhniške korenine. (Detroitčani, doma z Vrhničke, pozor! Glejte, da boste izpolnili svojo obljubo. Ako ne boste prišli, vam bo žal. Kaj tega ni v Barbertonu vsak dan. Saj ni tako daleč iz Detroita do Barbertona. Jaz sem prišel tja z mojo "lizo" v štirih urah in četrto.)

Program se bo otvoril točno ob pol osmi uri zvečer. Peto se bo preko dvanajst pesmi, s petnajst minutnim odmorom. V spodnjih prostorih, poleg dobre pižave, bodo naše žene tudi servirale zelo okusno večerjo. Torej kdor bo lačen, si bo lahko proti mali odškodnini pomiril svoj želodec. (Kdor je bil lani na banketu zboru "Javornik", ki se je vršil v marcu, mislim, da ima še v spominu, kako dobro znajo naše kuharice postreči.)

Vse Slovence iz Barbertona in okolice, ki jim je pri srcu slovenska pesem in zbor "Javornik", eden najstarejših zborov v Barbertonu, vabim v imenu zboru, da se udeležijo našega koncerta, ki se bo vršil dne 13. aprila zvečer v Slovenski dvorani na 14. cesti.

Joseph Gabrosek, tajnik.

Pomladanski koncert soc. "Zarje"

Cleveland, O. — Pomladanski koncert z zanimivim in pestrim sporedom bodo priredili pevci in pevke "Zarje" v nedeljo 14. aprila v SND na St. Clair ave.

Pevski program, vsebujoč klasične pesmi in narodne popevke, bo izvajal mešan zbor, oktet, kvartet in dueti. Dalje bo na programu angleška komična spevoigra "It Can't be Done", ki jo bodo predvajali v vodilnih vlogah mladi pevci in pevke zboru. Da bo ustrezno tudi ljubiteljem dramatike, bo uprizorjena kratka, efektivna, sedanjim časom in razmeram zelo primerna Mollova enodejanka "Na lahke obroke". V igri je živo opisan krojač Papič, ki neče več delati za druge, temveč zase, ter si vse, kar potrebuje, nabavi na obroke. Rešet priče v veliko zadregu, ker ne more zmagovali obrokovi in ima celo četo kolektorjev za vratom, dokler ga k sreči ne reši iz težkega položaja bogata teta iz Californije.

Člani "Zarje" prijatno vabijo zboru naklonjeno občinstvo k občincemu posetu in zagotavlja mnogo razvedrila in zabave.

Pub. odbor.

Prekle

Magadore, O.—Podpisani preklejem vse, kar sem govoril o Martinu Bolhi in kompanijski uniji. Nisem mislil, kaj se vse lahko zgodi radi neremšljivega govorjenja. Preklejem zato, ker prič nisem imel ne nikakršnih dokazov za obkolitev Martina Bolhe, da bi kdaj delal ali govoril v korist kake kompanijske unije ali kake druge stvari. On je kot tajnik in blagajnik delavske unije 13 mesecev vo fil svoj posel povprečno stopercentno s priznanjem od strani unijskega nadzornika in upravnega odbora. V sled tega prosim vse one, ki so in še smatrajo Martina Bolho za kompanijskega slugo, da odslej naprej ga lahko smatrajo kot stodoletnega delavca, ki mu lahko, zaupajo kot delavskemu dobrotniku. Matija Peklaj, 456.

Živali sanjajo

Plutarh, ki je živel okrog l. 100. po našem štetju, je bil menda prvi, ki se je z vso odločnostjo upri tedaj vladajočem naziranju, da živali ne sanjajo. Cerkevni nauki srednjega in začetnega novega veka so se rajši motili s stisnimi znanstveniki vred, ki so živalim priznalo samo avtomatično nagonsko življenje, razumnekega in čustvenega življenja pa ne. Sele Jerkin je l. 1713. trdil, da živali ne obvladujejo samo nagoni, temveč so ji lastne tudi druge platí duševnega življenja, ki jih je hotel človek v precenjevanju samega sebe dotlej rezervirati zase, dejal je, da so živali zmogljive tudi sanjati ki ustrezajo normalnemu miselnemu dejanju.

Znameniti pisatelj "Življenja živali" Al. Brehm pa je navajal že konkretne primere psi v sanjah mahajo z repom, tih lajajo drgečejo. Prav tako je fiziolog Gruithuisen navajal, da konji v spanju strizejo z ušesi na preji in nazaj, psom se širijo nozdri, kakor k nekaj vohali, prešiči gibljejo s koncem rila, lovski psi lajajo in premikajo v spanju nos. Tudi najpomembnejši anatom svojega časa Burdach ugotavlja, da psi čisto sanjajo o lovih in pri tem tiho lajajo ter delajo slabotne gibke ki spominjajo na gibe pri zasledovanju divjadi čine.

Najbolj vneto se je bavil s proučevanjem živalskih sanj pač italijanski raziskovalec Sam. de Sanctis. Ta poroča med drugim o poskusih raziskovalca Goltza, ki je nekemu psu odstranil velike možgane in ga držal 13 mesecev v skoraj nepretrganem spanju. Med tem časom ni opazil pri živali nobenih gibov, iz časa de Sanctus sklepa, da so takšni gibovi v spanju brez izraz nekega delovanja fantazije. De Sanctis je izpraševal vse mogoče raziskovalce reditelje živali in lovce ter si je zabeležil v njih pripovedovanjih nešteto primerov vsakršnih gibov in početij spečih živali. Teleso v spanju blejalo ali delala sesalne gibe; ki lovec je pripovedoval, da imajo psi lahke težke sanje, čisto je svojega psa zvedel, ker mu je smilil zaradi ječanja in krčevitega banja, pes pa mu je potem vidno izrazil svojo veselje in hvaležnost; reditelji ptic so pripovedovali o pticah, ki so posebno spomlad v spanju tiho pele.

Sanje so pri živalih, kakor pri človeku, odvisne od njihove duševne razvitosti, a dočim izdajajo svoje sanje samo z gibi in glasovi, izdajajo na ta način le hudo živčni ljudje. Redkokdaj vrši človek v spanju kakšnega dejanja in le mesečniki imajo čudno veselje, ki plazijo ob polni luni skozi okna in se sprehajajo po strehah. Baš v oziru mesečnosti pa so zanimivi poskusi, ki jih je napravil dr. Le. Danes so še vedno znanstveniki, ki dvomijo, tem, da bi res mesečina zavajala posebno občutljivi ljudi na nočne sprehode v spanju. Dr. Leuk pa je delal poskuse s psi, mačkami in opicami ter ugotovil, da so se nekatere med temi živalmi v mesečini med spanjem vse hvahneje gibale nego n. pr. pri elektrčni svetiljavi v prostoru. Tako je bilo z nekimi volčjakom, ki ga je pustil dva dni stradati, ga potem opozoval spečega pri naravni svetiljavi. Pes se je le malo gibal.

Pri poskusu v mesečini teden dni pozno, pa je pes po dvodnevnem stradanju v spanju začel gibati z gobcem, mahati z repom, se obklovati kakor po dobri in obilni jedi. Sanjal je tedaj nedvomno o tem, da je. Ta poskus je odkril še nekaj zanimivega: Tudi pri živalih nastanejo sanje lahko kot posledica neizpolnjenih želj, kot izpolnitve nečesa, česar v bodnem stanju žival ni dosegla. To pa dela živalske sanje že zelo podobne človeškim in nam daje nov dokaz za moderno naziranje, da je človeško duševnostjo in duševnostjo višjih živali le ni takšnih temeljnih razlik, kakor so menili nekoč.

(Dalje iz prve kolone.)

po našem prepričanju polne napač, toda neklerikalci kot stodoletni burbonci, ki ne bodo nikdar pozabili blaženega srednjega veka, smatrajo vse te kritike za "napad" in "veliki žalitev" — pri tem pa ne pomislijo, da njihovi napadi in neslanosti tudi lahko koga žalijo. Ameriški pregovor pravi: Kar je dobro za psa mora biti dobro tudi za gosjaka!

Pribijmo še eno klerikalno nedoslednost: je med ameriški Slovenci vse katoliške in naše svobodnomislne ter socialistične tiskovnice od katoličanov, kakor vedno trditelje je to, da katoliški dnevnik ne more eksistirati brez vsakoletnih kramarskih kampanj, ob katerih mora s kljuko vleči naročnike k sebi in pred njimi bingljati celo panoramo "formidabilne" in "pleha" za podkupnino? Zakaj navdajo ni katoliški naročniki sami ne pridejo k sebi in v podkupnino?

Končno pribijmo še nekaj. Mizerne lažnje glede židov, ruskih boljševikov in Mehličev se ponavljajo brez konca in kraja, ampak — ene besedice o katoliških dušnopastirskih listih na Primorskem. Fašistična škola v Gorici in na Reki, ki molita k Bogu za uspešno italijančenje in pofašistenje primorskih slovanov ter mirno dovoljujejo konfinski katoliških slovenskih in hrvaških dušnih pastirjev, ne smeta biti užaljena! Smrt židov, boljševikom, socialistem in mehličkim ateistom, da Bog daj zdravje škofskim in duhovniškim fašistom v Italiji in katoliškim razbojnikom v Avstriji!

To je vaša doslednost, klerikalni bratje, po vaši mizeri sodbi bi mi morali misliti, da tem, da ne užalimo vašega fineza verskega sveta? A?

Nobene vojne več!

Jutri (6. aprila) poteče osemnajst let, odkar so Združene države napovedale vojno Nemčiji. Tedaj je bilo konec vseh šal, ko je Amerika vrgla proč krinko goljufive "nevtiralnosti" in ko je predsednik Wilson — ki je bil drugič izvoljen z geslom, da "očuva Ameriko vojne!" — s svečano gesto pozval Američane v vojno za "ohranitev demokracije in svobodo vseh narodov".

Zadnjih osemnajst let zgodovine nam jasno pove, kako mizerno se je izjalovila Wilsonova gesta in kako mizerno je pogorel Wilsonov program štirinajstih točk. Wilson sam je kmalu po vojni priznal, da je bila ta vojna "za demokracijo" — navadna komercialna vojna. Drogodki zadnjih osemnajstih let sijajno potrjujejo Wilsonovo priznanje.

Posledice te vojne "za demokracijo" preživlja svet še danes ob največjih krizah, največjem trpljenju in največjem ponižanju. Namesto demokracije imata danes dve tretjini starega sveta najogubnejše diktatorske režime v zgodovini in "osvobojeji" narodi so z majhno izjemo v večji sužnosti in bolj zatirani kot so bili kdaj prej. Tudi Amerika je danes v vseh ozirih na slabšem in v nevarnosti je, da tudi ona izgubi svojo okubeno demokracijo.

Vsi vemo danes, da ni bilo nobene vojne za demokracijo, svobodo, samoodločevanje malih narodov itd.; danes vemo vsi, da so bila bojna gesla od leta 1914 do leta 1918 — prazne fraze in velika laž.

Koliko nas pa je, ki vemo, smo trdno prepričani, da bodo vsa slična gesla tudi v bodočih kapitalističnih vojnah — prazne fraze in velika laž? Koliko nas je, ki vemo, da se vsaka kapitalistična vojna vodi pod masko varljivih gesel in parol za interese privatnih kapitalov, mednarodne trge in za ekonomsko zasluženje?

Vsak delavec in mali farmar bi moral to vedeti! Kadar bo večina mezdnih delavcev in malih farmarjev o tem prepričana, tedaj bo tukaj garancija, da je odzvonilo izkoriščevalnim vojnjam. Ne samo to. Tedaj bo odzvonilo tudi profintnemu sistemu, ki je glavni povzročevalec vsake izkoriščevalne, komercialne vojne.

Vsaka obletnica ameriške napovedi vojne Nemčiji mora biti dan delavskih manifestacij po vsej Ameriki za mir — mora biti dan največjega protesta proti vsaki bodoči vojni!

Mizerna klerikalna čivkarija

Od tedna do tedna se pojavljajo v našem klerikalnem tisku v Ameriki cemerivi članki in dopisi, ki so vsi zmašeni po enem kopitu, kakor da prihajajo iz enega in istega gnezda običajne propagande. Iz vseh brenčji eden in isti refren: Naše brezversko časopisje, brezversko časopisje je nas napada, napada, napada, nas žali, žali, žali... Nato se ponavlja ena in ista stara pesem: Židje, židovski socializem, židovski režim v Rusiji, Mehika, židovski komunizem, židje, židje, židje... In na koncu ena in ista stara začimba: Kdo je kriv, da je tako? Mi katoličani smo sami krivi! Mi, ki podpiramo in naročamo brezversko časopisje...

Mirnega srca bi prepustili ves ta "clap-trap", vso to mizerno zofistiko, onim, na katere je naslovljena, naj si to prebavljajo kakor pač hočejo in se jokajo ob tem poslu, toda večasi je dobro opozoriti čitatelja Prosvete na nedoslednosti klerikalnih čivkačev, ki so njih "stock in trade".

V klerikalnem organu nekdo piše, da brezversko časopisje napada le katoličane, židov in protestantov se pa ne dotakne, kar je "dokaz", da imamo le katoličane na piki, dočim so nam židje in protestanti simpatični. Pribijmo takoj, da na ta način "dokarujejo" le de-a la prvega razreda ljudske čite. Pribijmo drugič, česar naši klerikalni učejaki ne vedo, čeprav so vsevedni, da pristani slovenski židje in protestanti — še so kje! — nas juste v miru, torej jim vračamo milo z dragim.

Opraviiti imamo le s katoliškimi klerikalci, ki se kot stodoletni burbonci ne bodo nikdar naučili, da je v Ameriki svoboda tiska, ki nam dovoljuje, da lahko kritiziramo, stvarno in objektivno kritiziramo poleg napak v komunističnem in socialističnem gibanju tudi koloalne napake v klerikalnem gibanju, zlasti če se te klerikalne napake nanašajo na politična, ekonomska in socialna vprašanja. Dalje imamo svobodo, da lahko kritiziramo tudi religije, ki so (Dalje v zadnji koloni.)

Policijski napad na zamorce v New Yorku, ki so demonstrirali proti zapostavljanju pri delitvi javne podpore.

IZVODI IN GOSPODARSKI POLOŽAJ V ITALIJI
Zastoj dobi le redko kdo šolske knjige. Vsaka knjiga pa stane po 8 do 10 lir.

Položaj kmetov v Emiliji je posebno to leto obupen.
Pridelali so polovico manj zita. Pri mlatenju zita je bilo za zaposlenih le okoli 10 posto vseh poskih in 6 posto žensk.

Vest iz Jugoslavije
Število prebivalstva v Ljubljani stalno raste
Ljubljana, 13. marca. Po uradnem ljudskem štetju, ki se je vršilo 31. marca 1931, je imelo mesto takrat 50.768 prebivalcev.

Zakaj cerkev podpira fašizem?
Preden je prišlo do enotne skupne italijanske države z združenjem Toskanije, vojvodstva Modene, lombardijsko-benečanskega kraljestva in kraljestva obeh Sicilij, je zapovedoval papež nad 21 pokrajinami, skoro sedmina sedanje Italije je bila pod njegovim gospodstvom.

Baruch proti konfiskaciji imetja v vojnem času
Washington, D. C. — Pred senatnim odsekom, ki preiskuje trgovino z orožjem in municijo, je te dni nastopil Bernard M. Baruch, ki je povedal svoje mnenje glede odprave vojnih profitov.

KUHARICA UMORILA ŽUPNIKA
Verniki mesteca Malneyja ob Seini na Francoskem so pred nekaj dnevi pred cerkvijo zamažali čakanli, da pride njih stari župnik opraviti jutranjo mašo.

Slovenska Narodna Podporna Jednota
Ust. inovljena 9. aprila 1904
3657-59 Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Tel. Rockwell 4904
GLAVNI ODBOR S. N. P. J.
UPRAVNI ODBEK: VINCENT CANKAR, predsednik...

Cleveland Piper, brezposelni delavec, čigar družina se je povečala za tri člane, ko mu je žena porodila trojčke. Piper je v skrbeh, kje naj dobi sredstva za preživljanje svoje velike družine.

